

דניאל פרידמן

דנציגר כמשל

סגירת התיק נגד שופט בית המשפט העליון יורם דנציגר היא צעד ראשון בדרך להבראה מנזקי המהפכה המשפטית שעברה על ישראל. טור מיוחד של פרופ' דניאל פרידמן

הודעתו של היועץ המשפטי לממשלה יהודה וינשטיין על סגירת התיק נגד שופט בית המשפט העליון יורם דנציגר מהווה מהלך משמעותי להחלמה מהמהפכה המשפטית שעברה על מדינת ישראל.

המהפכה זו נסמכה על שני עמודי תווך: מצד אחד האקטיביזם השיפוטי שהביא להשתלטות מערכת המשפט על שאר מערכות השלטון, ומצד שני השימוש המרחיב שעשו בית המשפט העליון והפרקליטות במשפט הפלילי, כשע"כ בירות שניטוחן מעורפל דוגמת "הפרת אמונים" – שספק אם היא עולה בקנה אחד עם הכללים הבסיסיים בדבר זכויות אדם – הורחבו עד שאיש אינו יודע את גבולותיהן. כל ארבעת ראשי הממשלה האחר-

כול כל הקיצים עדיין ניתן לסגור אותו "מחוסר ראיות". השיטה חוללה נפלאות כל עוד מי ששלט בה הפעיל אותה כלפי פוליטיקאים או אישים של מערכת לא היה עניין בהם, אך לאחרונה הורחבה השיטה והחלו להפעיל אותה לא רק נגד אישי ציבור אלא גם נגד ע"כ רכי הדין שייצגו אותם. תיק "הרגל" של פרקליט המדינה משה לרוך, שהופנה כנגד עורך דין וינרוט, ממחיש זאת. במהפכה קודמת, מפורסמת יותר, עשה מי שהפך לפרק זמן מנהיג המהפכה, מקסימיליאן רובספייר, שימוש נרחב בהמצאה החדשה – הגילויטינה. היא פעלה נפלא כל עוד הייתה בידו. ברגע מסוים עברה השליטה במכשיר לידיים אחרות, ורובספייר גילה לפתע את נוראות פעולתה.

בעיה נפרדת נוגעת לזמן הממושך שנדרש לווינשטיין לקבל החלטה בע"כ ניין דנציגר, אך למרות העיכוב יש לבי" המשפטי. אפשר גם להבין את הנסיבות הלא קלות שבהן פעל וינשטיין, בהן לא רק גישה תביעתית בפרקליטות, שאותה צריך לשנות, אלא גם קיומו של בג"ץ, שגם לו ניתן לייחס חלק מהעיכוב.

הכלל שלפיו יכול כל אדם לערער בפני בג"ץ על כל החלטה של המינהל שיבש את כל המערכות. כל עובר ציבור העומד בפני החלטה – בעיקר אם היא עשויה לעלות לכותרות – חייב להביא בחשבון התמודדות בבג"ץ. עליו להקפיד על ניסוח מתאים שיעמוד במבחן ולקבל

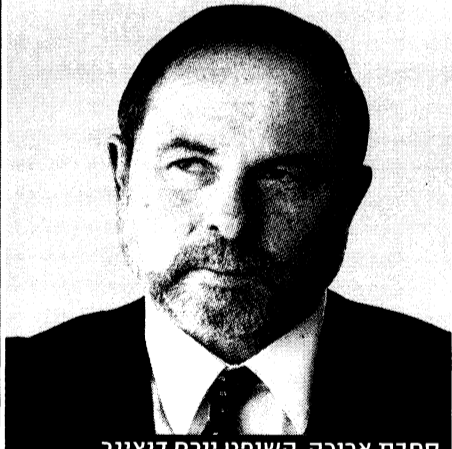

פרשת השופט דנציגר מגלה סימנים לתהליך שאם לא ירוסן עלול להתפשט לכיוונים שאיש לא צפה. לפתע מתברר שגם שופט עליון, שאין בו כל אשם, צפוי להיחקר שעות במשטרה ולהידרש לעזוב את עבודתו לחודשים ארוכים

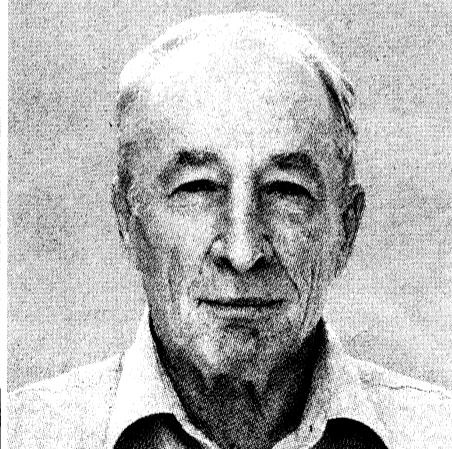
צילומים: עידו ארז, תומריקו, אלכס קולומבוסקי, טאט עוויסאט, אביגיל טווי

חוסר ראיות. פרקליט המדינה משה לרוך

שבת ארוכה. השופט יורם דנציגר

רוח חדשה. היועץ יהודה וינשטיין

תיק מופרך. עו"ד יעקב וינרוט

נים היו תחת חקירה. שני שרי משפטים, יעקב נאמן וחיים רמון, הועמדו לדין והודחו משרתם. מועמד נוסף לתפקיד שר משפטים, ראובן ריבלין, נחסם על ידי חקירה חסרת בסיס שנפתחה לקראת כניסתו לתפקיד. אין פירוש הדבר שלא היו מקרים מוצדקים של העמדה לדין, אבל אלה מתגמדים לעומת המספר העצום של שרים שנחקרו או שהועמדו לדין בלי שהייתה לכך הצדקה. כך אירע שלחולשת המערכת הפוליטית טיח הצטרף גורם מכריע – הפחד מפני מערכת המשפט והרצון להימנע מחיכוך איתה, שלפי אמונת רבים עלול לגרום חקירה ומשפט. כך גם יכול היה האקטיביזם השיפוטי לצמוח ללא חשש אמיתי שייבלם על ידי המערכת הפוליטית.

הרחבת המשפט הפלילי בישראל והיעדר בקרה על הפרקליטות יצרו מצב שכמעט כל איש ציבור, גם אם לא ניי" תן להעמידו לדין, יכול להיחקר בעילה כלשהי, והחקירה יכולה להימשך עד אין קץ. תיק יכול להישאר פתוח שנים, ואם

צריך לזכור את לקחי העבר. שליטי המערכת עשויים להתחלף ואיתם יתחלפו גם הקורבנות. בשלב מסוים עלול להתברר שאברהם השליטה על המערכת, ושהיא פועלת כמעט מעצמה בתווה שקבעו לה בימים הטובים של המהפכה המשפטית. כדאי לעצור לפני שזה יקרה. פרשת השופט יורם דנציגר מגלה סימנים מובהקים לתהליך, שאם לא ירוסן הוא עלול להתפשט לכיוונים שאיש לא צפה מראש. לפתע מתברר שגם שופט בית המשפט העליון, שאין בו כל אשם, צפוי לא רק להיחקר שעות ארוכות במשטרה, אלא גם להידרש לעזוב את עבודתו לחודשים ארוכים. המהפכה המשפטית, מההיבט הפלילי שלה, זה הפוגע בזכויות אדם, הגיעה לבית המשפט העליון בדרך שונה ממה שמישהו מציאיה יכול היה לדמיין. אמנם דנציגר הוא "אאוטסיידר", הוא לא הגיע משורות הפרקליטות או היעוץ המשפטי, אז אולי זה עדיין "לא נורא", אבל כדאי לזכור שלמשפט הפלילי החדש יש חשיפה רחבה. ניגוד עניינים, שאיש איננו יודע מה גבולותיו,

"חוסר ראיות". טוב שעמדתו של לרוך נדחתה על ידי וינשטיין, אך השאלה עומדת בעינה לגבי שורה ארוכה של נושאים שבהם הצהיר וינשטיין על ניגוד עניינים: האם מי שעמד מאחורי התיק המופרך של עו"ד וינרוט, שתקף בעיתון את אהוד אולמרט הנאשם בתיק אחר, ושכעת גילה גישה תביעתית יותר מהמשטרה ומהיועץ, יקבע גורלות במקרים שבהם וינשטיין פסל את עצמו? לכך מצטרפת הבעיה התמוהה, שג"כ רמה לסחבת הארוכה בעניינו של דנציגר: השאלה אם התיק צריך להיסגר מחמת חוסר אשמה או בהיעדר ראיות. מסתבר שאם התיק נסגר מחמת היעדר ראיות (ולא מחוסר אשמה) נותר האדם כשכתם רובץ על צווארו. ומה בדבר חזקת החפות במדינה שבה מס"פרים לנו שבית המשפט מגן על זכויות אדם? בלשון בוטה יותר, השאלה היא אם היינו רוצים שהתובע הוא שיוסמך לפסול שופטים לבית המשפט העליון על ידי כך שיבחר את העילה לסגירת התיק. דומה שהתשובה ברורה.

ייעוץ משפטי. גם וינשטיין נדרש בוודאי להביא זאת בחשבון שיקוליו ולהקדיש לכך זמן. חשבון נפש נדרש גם מבית המשפט העליון עצמו, שעד היום הפעיל ביקורת חד כיוונית על היועץ ומעולם לא דרש ממנו להימנע מהגשת כתב אישום. לעומת זאת קרה שבג"ץ חייב את היועץ להגיש כתב אישום וכך גברה המגמה לשימוש יתר במשפט הפלילי. הגיעה העת שבית המשפט יפעל להבטיח את הגינות ההליך הפלילי, תוך שימוש בכלים רוגמת ההגנה מן הצדק כשחקירה והחלטה בתיק נמשכות עד אין קץ, כאשר מוגשים נגד אדם כתבי אישום ברצף בזה אחר זה, כאשר רשויות האכיפה מדליפות חומר לתקשורת, תוך קפות נאשמים בתקשורת, או כאשר אין מעבירים לנאשם חומר הדרוש להגנתו. כך גם כאשר מצרפים לעבירה עיקרית שורה ארוכה של עבירות קלות, שספק אם היו מצדיקות כתב אישום, אך צירופן לעבירה חמורה יותר יוצר כנגד הנאשם רושם שלילי, מכביד על ניהול ההגנה ומעמיס שלא לצורך על בית המשפט.

בדרך כלל הפרקליטות זהירה יותר מהמשטרה, וכבר קרה שהמשטרה המליצה להעמיד אדם לדין אך הפרקליטות החליטה לסגור את התיק. למיטב ידיעתי, עד מקרה השופט יורם דנציגר מעולם לא קרה ההפך